

Η καταπολέμηση των ψευδών ειδήσεων, T. G. Ash

Προτείνεται να μελετηθεί το παρόν κείμενο σε συνδυασμό με το άρθρο: [«Στην εποχή των «ψευδών ειδήσεων» της Σ. Αλωνιστιώτου](#)

Timothy Garton Ash

Η καταπολέμηση των ψευδών ειδήσεων

Στην εποχή του Διαδικτύου, τίποτε δεν διαδίδεται πιο γρήγορα από ένα κλισέ που είναι της μόδας. Καμία ομιλία δεν θεωρείται ολοκληρωμένη εάν δεν περιλαμβάνει κάποια αναφορά στην εποχή που η αλήθεια δεν έχει πλέον σημασία (post-truth). Λες και μέχρι χθες πήγαζε αδιάκοπα το καθαρό νερό της αλήθειας από τα χείλη πολιτικών και δημοσιογράφων. Για να μην αναφέρω τον Γιόζεφ Γκέμπελς, τον Ιωσήφ Στάλιν και τα μεγάλα ψέματα των ολοκληρωτικών καθεστώτων που αποκάλυψαν οι Αλεξάντερ Σολζενίτσιν και Τζορτζ Όργουελ.

Τη νέα απειλή περιγράφει καλύτερα το ταπεινό επίθετο «post-fact» (σ.σ.: σύμφωνα με το λεξικό της Οξφόρδης, το επίθετο post-fact ορίζει κάτι ή κάποιον που έχει σχέση ή υποδηλώνει καταστάσεις στις οποίες τα αντικειμενικά γεγονότα δεν επηρεάζουν τόσο πολύ την κοινή γνώμη όσο τα συναισθήματα και οι προσωπικές πεποιθήσεις»). Η ουσία της απειλής που συνιστά προς τη δημοκρατία η επικράτηση του post-fact είναι πως τελείως ψευδείς ισχυρισμοί (ο Πάπας υποστηρίζει την υποψηφιότητα Τραμπ, ο Μπαράκ Ομπάμα δεν είχε γεννηθεί στις ΗΠΑ) συμπληρώνονται με ιστορίες που συγκινούν τον κόσμο και μεγαθύνονται συνεχώς στο Διαδίκτυο και αποκτούν τη δύναμη να επηρεάζουν σημαντικό τμήμα των ψηφοφόρων. Μια καλή ιστορία επικρατεί των ψυχρών στοιχείων, το αίσθημα επικρατεί της λογικής. Ακόμη και όταν ο κ. Ομπάμα είχε δώσει στη δημοσιότητα το πιστοποιητικό γέννησής του, ο υποψήφιος Τραμπ είχε διακηρύξει πως «πολλοί άνθρωποι αισθάνονται ότι δεν είναι κανονικό το πιστοποιητικό».

Ας μην παραδοθούμε

Παρ' όλα αυτά, δεν υπάρχει λόγος να απελπιζόμαστε. Αν οι Όργουελ και Σολζενίτσιν κατάφεραν να μην παραδοθούν αντιμέτωποι με την απειλή του Γκέμπελς και του Στάλιν, εμείς θα ήμασταν αξιοθρήνητοι εάν παραδινόμασταν. Υπάρχουν πολλοί τρόποι με τους οποίους μπορούμε να αντιμετωπίσουμε την απειλή του post-fact και αξίζει να αφιερώσουμε το 2017 σε αυτόν τον σκοπό. Η διασταύρωση των στοιχείων κατέχει ήδη εξέχοντα ρόλο στη μετάδοση των πολιτικών ειδήσεων και στην καθημερινή πρακτική του Διαδικτύου. Είχα αναμεταδώσει πρόσφατα μέσω Twitter δύο φωτογραφίες που υποτίθεται ότι έδειχναν τη Βουλή των Κοινοτήτων να είναι κατάμεστη σε μια συνεδρίαση για τον μισθό των βουλευτών και σχεδόν άδεια σε μια συνεδρίαση με θέμα την τρομακτική κατάσταση στο Χαλέπι. Μέσα σε λίγα λεπτά είχα λάβει μηνύματα από ανθρώπους που με πληροφορούσαν ότι η είδηση ήταν τελείως ψευδής και στη συνέχεια είχα μεταδώσει τη διόρθωση από τον λογαριασμό μου στο Twitter. Η γνώση για τον τρόπο λειτουργίας του Διαδικτύου, ο οποίος ενθαρρύνει τον ταχύ και αποτελεσματικό αντίλογο, θα πρέπει να διδάσκεται στα σχολεία. Υπάρχουν φιλανθρωπικά ιδρύματα που χρηματοδοτούν σοβαρές ερευνητικές-δημοσιογραφικές προσπάθειες και ίσως να χρειαστούμε ακόμη περισσότερα δεδομένου πως αποτελεί μέρος του προβλήματος η αποτυχία του επιχειρηματικού μοντέλου των περισσότερων εφημερίδων. Καθιερωμένες έντυπα όπως οι New York Times, οι Financial Times και το περιοδικό Der Spiegel έχουν καταφέρει να διατηρήσουν την αξιοπιστία τους στο Διαδίκτυο. Οι χώρες που διαθέτουν δημόσια τηλεόραση πρέπει να τη διαφυλάξουν και οι τεχνολογικές

εταιρείες μπορούν και πρέπει να εντοπίζουν και να διαγράφουν ειδήσεις που είναι σαφώς ψευδείς και να μην επιτρέπουν τη μαζική διάδοσή τους από ρομπότ που κατευθύνονται από τον κ. Βλαντιμίρ Πούτιν ή από ιστοσελίδες που ειδικεύονται στη διασπορά ψευδών ειδήσεων με στόχο την αποκόμιση κέρδους από διαφημίσεις.

Χάρη στη θεαματική δυνατότητα που έχει το Διαδίκτυο να ενισχύει τη γνώση, στην πραγματικότητα είναι πιο εύκολο από ποτέ, για όποιον το θέλει, να εξακριβώσει τα γεγονότα στην πλειονότητα των περιπτώσεων. Για τους δημοσιογράφους η πραγματική πρόκληση είναι να καταφέρουν να μεταδώσουν τα γεγονότα σε ανθρώπους που έχουν πέσει θύμα αυτών των συναισθηματικά θελκτικών ιστοριών και οι οποίοι μάλιστα ενδέχεται να μην ενδιαφέρονται ιδιαίτερα να πληροφορηθούν τη βαρετή αλήθεια. Θα έπρεπε να δοθεί βραβείο Όργουελ σε οποιονδήποτε βρει τρόπο να καταστήσει τα γεγονότα προσβάσιμα και ενδιαφέροντα στο πλαίσιο μιας εφημερίδας ταμπλόιντ ή στο Facebook και στο YouTube.

To Facebook

Εξίσου σημαντικό είναι να επισημανθεί η ευθύνη που έχουν οι εταιρείες που αποκαλώ «υπερδυνάμεις του ιδιωτικού τομέα», δηλαδή οι Google, Facebook και Twitter. Ο αλγόριθμος που χρησιμοποιεί το Facebook καθορίζει την επιλογή των ειδήσεων που βλέπουν καθημερινά εκατοντάδες εκατομμύρια άνθρωποι. Πρόκειται για ασυνήθιστα μεγάλη εξουσία. Σύμφωνα με έρευνα του κ. Φιλίπο Μέντσερ του Πανεπιστημίου της Ιντιάνα, μια παραπλανητική πληροφορία είναι εξίσου πιθανό να διαδοθεί ευρέως με μια ακριβή πληροφορία. Οπότε, αν το βασικό κριτήριο που χρησιμοποιεί ο αλγόριθμος είναι «τι αρέσει στους φίλους σου», αυτή η επιλογή δεν συμβάλλει στην καταπολέμηση των ψευδών ειδήσεων. Μέχρι πρόσφατα οι γίγαντες του Διαδικτύου δεν ήταν ιδιαίτερα πρόθυμοι να αναλάβουν αυτή την ευθύνη. Προτιμούσαν να παρουσιάζονται ως ουδέτεροι ενδιάμεσοι, αφοσιωμένοι απλώς στο να προσφέρουν την καλύτερη «εμπειρία» στην «κοινότητά» τους. Ευτυχώς η κατάσταση έχει αρχίσει να αλλάζει. Προς τα τέλη του 2016, ο κ. Ζούκερμπεργκ έγραψε ένα αξιολογικό κείμενο στο Facebook, στο οποίο είπε πως «είμαστε ένα νέο είδος πλατφόρμας για δημόσιο διάλογο - και αυτό σημαίνει πως έχουμε την ευθύνη να... οικοδομήσουμε ένα χώρο όπου οι άνθρωποι θα μπορούν να πληροφορούνται». Οπότε πλέον οι χρήστες μπορούν να αναφέρουν ό,τι θεωρούν πως αποτελεί ψευδή είδηση και, αν επιβεβαιωθεί η υποψία από ανεξάρτητο οργανισμό που ελέγχει την ορθότητα των γεγονότων, τότε θα δοθεί στην πληροφορία ο χαρακτηρισμός «προβληματική». Πώς μπορούμε όμως να ελέγξουμε τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί ο αλγόριθμος αν έχει μόνο το Facebook πρόσβαση στο σύνολο των δεδομένων; Το Facebook με τη μεγάλη εξουσία που έχει πρέπει να ελέγχεται και να αναγκάζεται να λογοδοτεί όπως κάθε άλλος φορέας εξουσίας. Ωστόσο, πρέπει να είμαστε και προσεκτικοί: Ο κ. Ζούκερμπεργκ έχει δίκιο όταν λέει ότι δεν θα πρέπει να ζητήσουμε από το Facebook να γίνει «κριτής της αλήθειας».

Σίσου Αλωνιστιώτου

Timothy Garton Ash

Η Καθημερινή, [01/01/2017](#)

Ασκήσεις

1. Πώς ερμηνεύει ο καθηγητής Timothy Garton Ash στο άρθρο του «Η καταπολέμηση των ψευδών ειδήσεων» το γεγονός ότι ψευδείς ισχυρισμοί μπορούν να επηρεάσουν τους ψηφοφόρους σε κρίσιμες εκλογές και με ποια παραδείγματα τεκμηριώνει την άποψή του; Ποιες νομίζετε ότι μπορεί να είναι οι συνέπειες αυτού του φαινομένου;
2. Ποια μέτρα προτείνει ο καθηγητής στο ίδιο άρθρο για την αντιμετώπιση του προβλήματος;
3. Ποιες ευθύνες καταλογίζει ο Ash σε ιδιωτικές εταιρείες όπως οι Google, Facebook και Twitter; Ποιο μέτρο ανακοίνωσε ο Ζούκερμπεργκ ότι θα εφαρμόσει στο Facebook για τον έλεγχο των ψευδών ειδήσεων; Θεωρείτε ότι με αυτό το μέτρο θα λυθεί το πρόβλημα;
Για τον έλεγχο της παντοδυναμίας των τεχνολογικών κολοσσών (Google, Amazon, Facebook, Apple, Microsoft) βλ. το άρθρο: Ιντερνετ, η ουτοπία που έγινε δυστοπία, της Τ. Καραϊσκάκη.

Συνδυαστικές ασκήσεις

1. Να εξετάσετε συγκριτικά το άρθρο «Η καταπολέμηση των ψευδών ειδήσεων» και το άρθρο «Στην εποχή των «ψευδών ειδήσεων» προκειμένου να εντοπίσετε:
α) τους κοινούς τόπους μεταξύ τους
β) το σημείο στο οποίο, κατά τη γνώμη σας, δίνει ο συντάκτης του κάθε κειμένου μεγαλύτερη έμφαση.
2. Ποιες σκέψεις σας γεννήθηκαν διαβάζοντας τα δύο άρθρα; Να γράψετε ένα σύντομο σχόλιο.
3. Να συζητήσετε σε ομάδες ποιες ιστοσελίδες επισκέπτεστε συχνά και ποιες από αυτές θεωρείτε αξιόπιστες. Κάθε ομάδα θα επιλέξει και θα παρουσιάσει τις ιστοσελίδες που θεωρεί ότι είναι αξιόπιστες και ότι παρουσιάζουν ενδιαφέρον. Έτσι, η τάξη μπορεί να καταρτίσει έναν κατάλογο για κοινή χρήση.